

PILKOJI AKADEMINIO SAŽĪNINGUMO ZONA: FORMOS IR REKOMENDACIJOS

Leidinį „Pilkoji akademinio sąžiningumo zona“ parengė Lietuvos studentų sąjunga

Studentų sąjunga yra įkurta 1991 metais. Tai nacionalinė, demokratinė, nepriklausoma ir nevyriausybinė organizacija, atstovaujanti Lietuvos studentų interesams, jungianti Lietuvos aukštųjų mokyklų Studentų savivaldas. Šiuo metu Lietuvos studentų sąjunga vienija 31-ą studentų savivaldą ir atstovauja daugiau nei 120 tūkst. studentų interesams.

Vizija – atstovauti Lietuvos studentijai nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, vienijant ir stiprinant Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų savivaldas, kurti pilietišką ir sąmoningą visuomenę bei daryti įtaką jos raidai.

Organizacija užmezga ir stiprina kontaktus su sprendimus priimančiomis ir juos įgyvendinančiomis valdžios institucijomis, Lietuvos ir tarptautinėmis studentų, jaunimo ir moksleivių, bei kitomis organizacijomis, mokymo įstaigomis.

Studentų sąjunga kuria ir vykdo projektus, skirtus studentų akademiniai bei socialinei padėčiai gerinti, organizuoja mokymus, rengia seminarus, forumus, teikia konsultacijas studentų savivaldų nariams.

Lietuvos studentų sąjunga yra aktyvi Europos studentų sąjungos (ESU), Šiaurės šalių studentų sąjungų bendradarbiavimo sutarties (Nordiskt Ordforande Mote - NOM), Žinių ekonomikos forumo (ŽEF) ir Baltijos šalių studentų sąjungų

bendradarbiavimo sutarties (Baltic Organisational Meetings - BOM) narė. LSS bendradarbiauja su Švietimo ir mokslo ministerija, Jaunimo reikalų departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, šalies švietimo politiką formuojančiomis ir ją įgyvendinančiomis valdžios institucijomis bei kitomis šalyje veikiančiomis visuomeninėmis organizacijomis.

Lietuvos studentų sąjunga kasdien dirba tam, kad kiekvienas atmintų, jog išsilavinimas yra teisė, o ne privilegija!

Lietuvos studentų sąjungos būstinė:

A. Vivulskio g. 36, 2 a.,
LT-03114 Vilnius.

Kontaktiniai duomenys:

Tel.nr.: (5) 2685330
Faks.nr.: (5) 2611797
Tinklapis: www.lss.lt
El.p.: info@lss.lt

TURINYS

ĮVADAS	5
AKADEMINIO NESĄŽINGUMO VEIKOS RŪŠYS	6
ATSISKAITYMŲ ATITIKIMAS STUDIJŲ DALYKO APRAŠO TURINIUI	8
UŽDUOČIŲ RENGIMAS	9
ATSISKAITYMŲ VYKDYMAS	10
Rekomendacijos atsiskaitymų aplankui	10
Rekomendacijos atsiskaitymų vykdymo tvarkai	10
Rekomendacijos rašto, komandiniams darbams ir praktikų atlikimui	11
Akademinio nesąžiningumo identifikavimo procedūra	12
Nuobaudos	12
Studentų darbų vertinimas	13
SĄŽINGOS KULTŪROS KŪRIMAS NUO PIRMŪJŲ DIENŲ	14
Įvadinės paskaitos/adaptacinė savaitė	14
Grupių kuratorių programa	14
Seniūnų programa	15
Informavimas	15
REKOMENDACIJOS DĖL STUDENTŲ ATSTOVYBĖS	16
AKADEMINIO SĄŽINGUMO DEKLARACIJOS ĮDIEGIMO	
Gairės, skirtos turinčioms centrinės ir fakultetų studentų atstovybes	16
Gairės, skirtos neturinčioms atskirų fakultetų studentų atstovybių	16
Priedas Nr. 1 „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“	17
Priedas Nr. 2 Egzamino lapo/deklaracijos pavyzdys	31
Priedas Nr. 3 Deklaracijos pavyzdys	32

ĮVADAS

Lietuvos studentų sąjungos projekto „Pilkoji akademinio sąžiningumo zona: formos ir rekomendacijos“ tikslas – pateikti rekomendacijas aukštosioms mokykloms ir studentų savivaldoms dėl priemonių, įgalinančių mažinti nesąžiningo elgesio aukštojoje mokykloje mastus. Suprasdami, kad dažniausiai aukštosiose mokyklose akademinio nesąžiningumo formos yra neapibrėžtos, kuriame įrankį, kurio pagalba universitetai ir kolegijos galės sumažinti „pilkąją akademinio nesąžiningumo zoną“ bei taikyti geriausias prevencijos ir kovos su nesąžiningu akademinio elgesiu priemones.

Šiuo metu Lietuvoje ir kitose valstybėse vis daugiau kalbama apie akademinį sąžiningumą, nesąžiningas veiklas. Lietuvos studentų sąjungos 2012 ir 2013 m.¹ atlikti tyrimai parodė, kad akademinis nesąžiningumas – opi visų aukštųjų mokyklų problema, kurią kiekviena aukštoji sprendžia savaip. Kolegijų ir universitetų studentų atstovybės vykdo veiklas, kurios turėtų padėti sumažinti nesąžiningo elgesio mastus, tačiau šios veiklos ne visada yra veiksmingos ir atitinka konkrečios aukštosios mokyklos poreikius.

Be to, kiekviena aukštoji mokykla akademinį nesąžiningumą supranta skirtingai. Pripažįstama, kad darbų plagijavimas ar nusirašinėjimas egzaminų metu – nesąžiningo elgesio pavyzdys, kurį reikėtų bausti. Šiais atvejais aiškiai apibrėžtas ir nuobaudų mechanizmas. Tačiau egzistuoja vadinamoji „pilkoji akademinio nesąžiningumo zona“, t.y. veiklos, kurios, nors ir yra neleistinos, nėra baudžiamos (pvz., darbo grupėje, ar atvirksčiai – individualaus darbo taisyklių nepaisymas, neleistinų priemonių atsiskaitymo metu naudojimas ir kt.). Aukštosios mokyklos neturi aiškių, visiems vienodų, akademinio nesąžiningumo formų sąrašo bei rekomendacijų kovai su kiekviena forma (arba formų grupe).

Šiomis rekomendacijomis siekiama atkreipti studentų savivaldų (akademinės bendruomenės) dėmesį į šią problemą ir

aukštosiose mokyklose egzistuojančias taisykles (ar šių taisyklių nesilaikymą), kurios sukuria palankias aplinkybes akademinio nesąžiningumo klestėjimui. Dalis siūlomų normų jau egzistuoja Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų procesą reglamentuojančiuose dokumentuose, tačiau auditorinė realybė kitokia – šių taisyklių nepaisymas yra paplitęs ir toleruojamas tiek dėstytojų, administracijos darbuotojų, tiek studentų.

¹Priedas Nr.1 LSS tyrimas „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“

AKADEMINIO NESĄŽININGUMO VEIKOS RŪŠYS

Vykdytame Lietuvos studentų sąjungos tyrime „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“ skaičiuojamas akademinio sąžiningumo indeksas yra įrankis, įvertinantis akademinio nesąžiningumo apraiškų paplitimą Lietuvos aukštosiose mokyklose. Kuriant indeksą buvo siekiama aprėpti įvairias nesąžiningas veikas, taigi tam buvo reikalingas išsamus nesąžiningų veikų klasifikatorius.

Kuriant tokį klasifikatorių buvo surinkti įvairiuose šaltiniuose nurodyti akademinio nesąžiningumo atvejai, kurių sąrašas buvo papildytas susitikimų su studentais metu išsakytais sukčiavimo būdais (viso gauti 34 skirtingi galimi akademinio sukčiavimo būdai). Gautas sąrašas buvo aptartas studentų diskusijų grupėje. Buvo prašoma įvertinti pateiktų sukčiavimo būdų paplitimą. Taip buvo atmesti nesąžiningumo atvejai, kurie Lietuvos aukštosiose mokyklose nėra aktualūs. Likę nesąžiningo elgesio būdai buvo suklasifikuoti į penkias grupes ir kiekvienoje pateikti po 2 arba 3 toms grupėms labiausiai būdingi nesąžiningumo atvejai, iš viso 12 nesąžiningų veikų.

1 lentelė. Nesąžiningų veikų grupavimas

Nesąžiningų veikų grupės	Nesąžiningos veikos
Svetimo teksto ar idėjų pasisavinimas/ Plagiavimas	Kitų asmenų darbo, jo ištraukos panaudojimas savo darbe nenurodant tikrojo autoriaus.
	Rašto ar kito darbo pirkimas ir pateikimas įvertinimui kaip savo.
Netinkamas savarankiško darbo užduočių atlikimas	Atliekant komandinę užduotį vienas ar keli grupės nariai neatlieka savo darbo dalies.
	Nesavarankiškas individualios užduoties atlikimas.
Sukčiavimas viešų atsiskaitymų metu	Užduočių ir (ar) atsakymų gavimas prieš atsiskaitymą raštu (užduotys sužinomos iš egzaminą jau laikusių studentų ar kitokiais būdais).
	Papildomų priemonių (paruoštukai, konspektų ir pan.) naudojimas egzaminų metu, kai jomis naudotis nėra leidžiama.
	Nusirašinėjimas ir kitokia forma iš kito studento atsiskaitymo metu gaunama informacija.
Neobjektyvus vertinimas	Dėstytojo vertinimas priklauso ne tik nuo studento žinių, bet ir nuo asmeninių simpatijų/antipatijų.
	Dėstytojų papirkinėjimas pinigais ar dovanomis siekiant geresnio įvertinimo.
	Dalis studentų – sportininkai, studentų savivaldos atstovai ar kiti žinomi žmonės – vertinami geresniais pažymiais dėl jų postudijinės veiklos.
Falsifikavimas	Tyrimo duomenų išgalvojimas (neatliekamas, ar nepilnai atliekamas laboratorinis darbas, apklausa ar kitas tyrimas, o duomenys išgalvojami).
	Citatų iškraipymas ar sukūrimas siekiant pagrįsti savo idėją.

Visi dvylika akademinio nesąžiningumo būdų tyrimo metu buvo pateikti studentams ir paprašyta įvertinti, kiek plačiai, jų nuomone, fakultete, kuriame jie studijuoja, paplitę nurodyti reiškiniai.

Atmetus variantus „nežinau“ ar „neturiu nuomonės“ buvo apskaičiuoti nesąžiningų veikų grupių vidurkiai bei Lietuvos aukštųjų mokyklų akademinio sąžiningumo indeksas (visų nesąžiningų veikų grupių vidurkių vidurkis), kai: 1 – elgesys visai nepaplitęs, 4 – elgesys labai paplitęs.

Plačiau su tyrimu ir jo duomenimis galite susipažinti priede nr. 1.

Naudojantis šiuo klasifikatoriumi, projekto metu išsamiau vertintos įvairios akademinio nesąžiningumo situacijos ir kurtos priemonės, padėsiančios sumažinti šio reiškinio mastą. Tačiau vertinti kiekvieną veiką atskirai ir priskirti jai atitinkamą prevencinę priemonę nebūtų efektyvu, nes veikos yra tarpusavyje glaudžiai susijusios t.y. egzistuoja kompleksinės priežastys lemiančios akademinio nesąžiningumo atsiradimą akademinėse bendruomenėse.

ATSISKAITYMŲ ATITIKIMAS STUDIJŲ DALYKO APRAŠO TURINIUI

Pradėkime nuo kiekvieno studijų dalyko pamato – jo aprašo. Lietuvoje jau įprasta praktika, kad kiekvienas dėstomas studijų dalykas turi savo aprašą, kurio turinys atspindi studijų dalyko temas, studento darbo krūvį, studijų metodus ir atsiskaitymo formą bei kaupiamojo balo sudėtį. Studijų dalykų aprašai turėtų būti visada vieši ir pasiekiami studentams, kalbomis, kuriomis dėstomas studijų dalykas.

Taip pat studijų dalykų aprašo turinys privalo būti imperatyvus aprašo vykdytojui t.y. dėstytojui, nes aprašo nesilaikymo atveju studijų dalyko aprašas praranda savo prasmę ir gali būti iškreipia visos studijų programos vykdymą, mažina studentų galimybes pasiekti studijų programos apraše numatytus studijų rezultatus bei kompetencijas.

Aprašas, kaip dokumentas, gali būti interpretuojamas ir tam, kad šios interpretacijos studijų procese neprivestų prie ginčų, turi būti aptartas. Svarbu skirti laiko studijų aprašo pristatymui. Dėstytojui ir studentams per pirmą paskaitą ar seminarą derėtų aptarti visą aprašo turinį.

Seniūnas ar kitas atsakingas kurso srauto/grupės asmuo turėtų fiksuoti per pirmąją paskaitą seminarą pristatytą informaciją. Tai yra ypač svarbu dėl kartais pasitaikančių atvejų, kai dėstytojas įpusėjęs semestruui nusprendžia pakeisti taisykles. Tokie pokyčiai turėtų būti neleistini, nes iš esmės prieštarauja studento laisvei planuoti savo krūvį.

Egzaminai, koliokviumai ir kitos studentų žinių bei gebėjimų patikrinimo formos turėtų tiesiogiai sietis su studijų dalyko apraše aprašytais numatomais studijų rezultatais. Svarbu identifikuoti, kurie studijų rezultatai nurodo studento žinias, o kurie įgūdžius. Egzamino ar kito atsiskaitymo užduotys turi sietis tiek su žiniomis, tiek su įgūdžiais, nurodančiais numatomais studijų rezultatais – uždavinių turinys turėtų atskleisti studentų žinias, o forma – įgūdžius. Pavyzdžiui, studijų dalyko apraše: nurodant, kad studentas gebės kritiškai vertinti pagrindines studijų dalyko teorijas, derėtų formuoti atvirus, probleminius klausimus, kurie leistų studentui atskleisti prašomų teorijų silpnąsias ir stipriąsias puses. Testiniai klausimai tokio studijų rezultato kaip kritinis mąstymas neatskleistų, todėl būtų sudėtinga įvertinti, ar studentas šią kompetenciją įgijo.

Informavimas pagal bendruosius principus: ši informacija turi būti viešai prieinama įvairiomis informavimo priemonėmis, visomis studijų kalbomis, jeigu aukštojoje mokykloje yra vykdomos įvadinės paskaitos, jų metu ši informacija taip pat turi būti akcentuojama.

UŽDUOČIŲ RENGIMAS

Tinkamas atsiskaitymų užduočių rengimas gali būti viena geriausių priemonių kovojant su akademinio nesąžiningumu. Be galo svarbus ir užduočių atnaujinimas, nes metai iš metų pasikartojantys egzaminų klausimai yra pati geriausia (patogiausia) aplinkybė, leidžianti studentams sukčiauti.

Atsiskaitymų metu siūloma sudaryti iš įvairių užduočių tipų: atsakinėjimas žodžiu, testų, atvirų klausimų ir t.t. Kiekvienas užduoties tipas reikalauja iš studentų kitokių įgūdžių parodymo, taip pat sukuria sudėtingesnes sąlygas sukčiauti. Taikant vieną užduočių tipą studentui lengviau pasiruošti papildomas neleistas priemones ar koku nors kitu būdu sukčiauti.

Kelioms grupėms laikant tą patį egzaminą iš eilės, tik skirtingu laiku, siūloma pateikti analogiškas užduotis, pvz.: klausimai bei atsakymai sukeičiami vietomis, keičiama klausimo formulotė, kelių teisingų ar nei vieno teisingo variantų galimybės. Jei egzaminas vyksta tuo pačiu metu, skirtingose auditorijose, galima pateikti tas pačias užduotis. Svarbu, kad studentams nebūtų suteikta galimybė tarpusavyje komunikuojuant pasidalinti informacija apie egzaminą užduotį, taip pat svarbu išlaikyti vienodą užduočių variantų sudėtingumo lygį.

Ypač svarbu yra dažnai keisti studentų rašto darbams (kur-

Kitokį požiūrį į akademinį sąžiningumą išreiškia Kalifornijos technologijos institutas. Šioje institucijoje dauguma testų, tarpinių ir baigiamųjų atsiskaitymų vyksta ne klasėje, o studentui patogiu laiku, neprižiūrint jokiems dėstytojams. Prie kiekvienos užduoties yra pridedama instrukcija, kurios laikantis studentas turi atlikti užduotis, jam patogiu laiku pasirinktoje kompiuterių klasėje

Ištrauka iš projekto „Akademinio nesąžiningumo problema aukštajame moksle: užsienio patirtis sprendimams Lietuvoje“. Autorė – Rūta Bikulčiūtė, projekto vadovas – Arminas Varanauskas.

siniai darbai, bakalaurniniai darbai, projektai) siūlomas (formuluoti naujas, šiandieną aktualias) temas. Taip pat leisti studentams patiems siūlyti savo pasirinktas temas. Lietuvoje viena nacionaliniu mastu aktualiausių akademinio nesąžiningumo problemų – rašto darbų pirkimas. Pasikartojančios temos tik palengviną darbą asmenims, kurie užsiima žalinga aukštajam mokslui darbų rašymo veikla, didina tikimybę, jog šie darbai bus lengvai randami internete ir leidžia studentams lengvai plagijuoti.

Tą patį dalyką dėstant skirtingiems dėstytojams, užduotys visoms grupėms turėtų būti panašaus sudėtingumo lygio, o tai reiškia, kad šis procesas turėtų būti koordinuojamas ar bent jau prižiūrimas nepaliekant visiškos laisvės kiekvienam iš dėstytojų, taip bus užkertamas kelias dideliems skirtumams tarp to pačio kurso studentams pateikiamų užduočių.

Šios priemonės skatins objektyvų ir visapusišką žinių bei gebėjimų patikrinimą, individualų ir originalių darbų atlikimą, taip mažinant studentų akademinį nesąžiningumą.

ATSISKAITYMŲ VYKDYMAS

Atsiskaitymų aplinką kurti rekomenduojama šiais būdais:

Pašalinių daiktų naudojimo prevencija. Prieš atsiskaitymą turėtų būti pasirūpinta, kad visi pašaliniai daiktai, tarp jų ir mobiliojo ryšio priemonės, būtų laikomi numatytoje auditorijos ar patalpos vietoje. Ant stalo turėtų būti tik tos priemonės, kurios yra leistinos ir reikalingos naudotis egzamino metu. **Pastaba:** mobiliojo ryšio priemonių skaičiuotuvo funkcija naudotis turėtų būti draudžiama. Pagal galimybes naudoti mobilųjį ryšį blokuojančias priemones.

Darbo priemonės. Dėstytojai turėtų studentams įteikti žymėtus darbo/užduočių lapus siekiant užkirsti kelią neleistinos/atsineštos informacijos ar išteklių naudojimui. Rekomenduotina, kad užduočių lapai būtų su sąžiningumo deklaracija². Taip pat reikėtų tikrinti leistinus naudoti šaltinius, formulių lapus, teisės aktus ar išdalinti panašaus pobūdžio literatūrą/darbo priemones prieš darbo pradžią. Atsineštinėse darbo priemonėse, tarp lapų, gali būti neleistinų dalykų, todėl tokio pobūdžio prevencija yra paranki siekiant užkirsti kelią neleistinų išteklių naudojimui. Galiausiai, atsiskaitymo aplinkoje neturėtų būti jokių interaktyvių priemonių, informacinių plakatų, nenuvalytų lentų ar kitų panašaus pobūdžio priemonių, kuriose esanti informacija būtų pagalba atsiskaitymo užduotims/klausimams.

Grupavimas. Pagal galimybes, turėtų būti pasirūpinama atitinkamu studentų išsodinimu sudarant kuo sudėtingesnes sąlygas komandiniam darbui individualių atsiskaitymų metu. Visi turėtų laikytis vienodos egzaminų vykdymo tvarkos ir sėsti tik ten, kur jau būtų išdėlioti užversti egzaminų lapai. Šalia sėdintys/stovintys studentai turėtų gauti skirtingus už-

duočių variantus.

Identifikacija. Atsiskaitymą vykdančias dėstytojas turėtų identifikuoti kiekvieno studento tapatybę pagal Lietuvos studento pažymėjimą, siekiant išvengti situacijų, kuomet vieno asmens darbą atlieka kitas asmuo.

Egzaminavimo tvarką rekomenduojama planuoti atsižvelgiant į šiuos punktus:

Darbu kodavimas. Ši priemonė užtikrina darbų vertintojų nešališkumą darbų vertinimo metu.

Vertinimas. Darbą pagal galimybes turėtų vertinti bent du dėstytojai. Taip būtų užtikrinamas nešališkumas, o pats vertinimas taptų objektyvesnis.

Egzaminų stebėjimas. Egzaminą prižiūrėti turėtų mažiausiai du asmenys, esant itin didelei egzaminuojamųjų grupei, jų galėtų būti ir daugiau. Tai pagerintų stebėjimo efektyvumą. Studentams egzamino metu nederėtų palikti patalpų išskyrus egzamino baigimo, evakuacijos ar sveikatos sutrikimų/problemų atvejus. Antrasis egzaminuotojas/stebėtojas galėtų pagelbėti būdamas lydinčiuoju asmeniu esant/nutikus pastarajam variantui. Studentui laikinai palikus patalpą išėjimo ir grįžimo laikas turėtų būti pažymimas egzamino protokole. Pastebėjus akademinio nesąžiningumo atvejį, egzaminas turėtų būti nutraukiamas tik pažeidėjui, jo darbas konfiskuojamas.

Akademinio sąžiningumo deklaracijos yra plačiai naudojama prevencinė priemonė užsienio aukštosiose mokyklose. Melburno universitete tokia deklaracija privaloma kiekviename rašto darbe. Prinstono universitete studentai pradėdami mokslus privalo pasirašyti naujai susipažinti su akademinės garbės kodeksu. Makgilio universitete naujai priimti studentai per pirmąjį semestrą išklausti akademinio sąžiningumo kursą.

Ištrauka iš projekto „Akademinio nesąžiningumo problema aukštajame moksle: užsienio patirtis sprendimams Lietuvoje“. Autorė – Rūta Bikulčiūtė, projekto vadovas – Arminas Varanauskas.

²Priedas Nr. 2. Egzamino lapo/deklaracijos pavyzdys

mas ir jis privalomai palieka patalpą.

Vėlavimai ir priešlaikinis/polaikinis egzaminų laikymas. Į egzaminą neturėtų būti leista vėluoti ilgiau nei iš šio išeina pirmas baigęs rašyti atsiskaitymą studentas. Taip būtų išvengiama apsikeitimo egzaminų informacija. Laikyti egzaminą kitu laiku turėtų būti leidžiama tik pateikus svarią priežastį, o egzaminų klausimai būtinai turėtų skirtis nuo pagrindinio egzaminų klausimų.

Rekomendacijos rašto, komandiniam darbams ir praktikų atlikimo tvarkai:

Rašto darbai. Rašto darbuose kiekvienas studentas turėtų pažymėti, kad darbas yra jo nuosavybė. Statistiškai tokie pasižadėjimai mažina plagiatų atvejų dažnumą, remiantis „Transparency International“ atliktais tyrimais. Būtinai turėtų būti pateikiami rašto darbų reikalavimai. Tarpiniai atsiskaitymai taip pat būtų tinkamas variantas, nes būtų užtikrinama darbo eiga ir kontrolė. Taip pat dėstytojai turėtų daugiau bendrauti su studentais rašto darbų klausimais.

Komandiniai atsiskaitymai. Turėtų būti nurodoma, kuris komandos narys už ką atsakingas, kad būtų galima tikslingai paskirstyti klausimus.

Praktikos. Esant abejonei dėl praktikos fiktyvumo reikėtų teirautis, skambinti į praktikos vietą, asmeniškai patikrinti. Taip pat svarbu reglamentuoti praktikų atlikimo tvarką. Studentas praktiką turėtų apsiginti ir raštu, ir žodžiu. Galiausiai, kiekvienas studentas turėtų turėti universiteto skirtą praktikos vadovą.

Plačiau apie praktikų modelius galite susipažinti LSS tyrime „Praktikų modeliai Lietuvos aukštosiose mokyklose: lyginamoji analizė ir rekomendacijos“.

Akademinio nesąžiningumo identifikavimo procedūra

Lietuvos aukštosiose mokyklose akademinio nesąžiningumo atvejai yra retai identifikuojami. Studentams, kurie nesilaikė akademinės etikos taisyklių ir principų retai taikomos realios, studijų tvarkoje numatytos bausmės. Dalis šios problemos – neapibrėžta ir praktiškai neišbandyta akademinio nesąžiningumo identifikavimo procedūra. Norint spręsti šią problemą, reikia daugiau dėmesio skirti dėstytojų, studentų ir susijusių komisijų teisių bei pareigų apibrėžimui siekiant aiškiai numatyti kas yra atsakingas už akademinio nesąžiningumo identifikavimą, tyrimo procesą, bausmės skyrimą.

Dėstytojas egzamino metu pastebėjęs nesąžiningumo atvejį turėtų nutraukti atsiskaitymą ir paimiti egzaminą laikanti asmens atsakymus. Jis turi teisę paprašyti studento įrodyti, kad jis nenusirašinėja. Studentui nepavykus įrodyti savo nekaltumo, egzaminuotojas užpildo paaiškinamąjį raštą, kuria-

me turi būti nurodytos aplinkybės, studento pasiaiškinimas (studentas rašo pasiaiškinimą kol kiti tęsia egzaminą), kitų egzaminą stebėjusių asmenų komentarai. Paaiškinamasis raštas pateikiamas dekanui pridėdamas studento rašto darbą. Už svarstymą atsakingas dekanatas (kuris ginčų/apeliacijos teikimo komisijai perduoda dokumentus). Dėl sprendimo studentai informuojami.

Studentas savo ruožtu turi teisę įrodyti, jog buvo sąžiningas egzamino metu, taip pat dalyvauti svarstymo procedūroje, dėl kurios turi būti informuotas prieš tris darbo dienas.

Rekomenduojame šias atsakomybes paskirstyti taip: dėstytojas ar kiti asmenys, kartu su dėstytoju prižiūrintys atsiskaitymą, yra atsakingi už akademinio nesąžiningumo atvejų pastebėjimą ir tokios veiklos sustabdymą. Pastebėjus studentą, kuris naudojasi neleistinomis priemonėmis arba kokiu nors kitu būdu elgiasi nesąžiningai, jis turi būti pašalintas iš egzamino. Šis veiksmas turi būti atliekamas tinkamu būdu, taip, kad kitiems studentams būtų kuo mažiau trukdomas egzaminas.

Nuobaudos

Akademinės etikos pažeidimai negali būti toleruojami, tačiau tikslios nuobaudų sistemos nebūvimas netgi gali paskatinti nesilaikyti akademinės etikos normų. Žemiau pateiktas rekomenduojamas bausmių už akademinės etikos pažeidimus sąrašas, skirtas suteikti aiškią studentų nuobaudų vykdymo sistemą.

Pasivirtinus studento akademinės etikos pažeidimo atvejui, pažeidimo pranešimas ir pažeidimo detalės turi būti išsaugotos specializuotoje duomenų bazėje. Duomenys turi būti saugomi visą atitinkamo studento studijų laikotarpį. Rekomenduojama, kad viešojo akademinė bendruomenė neturėtų prieigos prie minimos duomenų bazės. To tikslas yra apsaugoti įtariamąjį studentą nuo dėstytojų šališkumo ir užtikrinti neutralią poziciją ateityje.

Sprendžiant bausmės lygį, siūloma naudotis „**Trijų žingsnių sistema**“ – už pirmą nusižengimą nebraukti studijuojančiojo iš studentų sąrašų, atsižvelgiant į nusižengimo sunkumą (tyčinis arba netyčinis plagijavimo/egzamino tvarkos pažeidimo atvejis), rekomenduojama paskirti nusižengusiam kiek įmanoma švelnesnę nuobaudą. Už antrąjį nusižengimą rekomenduojama skirti akademinę skolą ar panašaus pobūdžio nuobaudą.

Už trečią patvirtintą akademinės etikos pažeidimo atvejį rekomenduojama nedelsiant išbraukti nusižengusį iš studentų sąrašų, išskyrus atvejus, kai yra didelė tikimybė, jog nusižengimas buvo netyčinis. Tokiu atveju rekomenduojama leisti aukštosios mokyklos rektoriui spręsti nuobaudos mastą.

Studentas/-ai turi teisę apskųsti egzaminą dėl procedūrų neatitikimo ir gali kreiptis į etikos procedūrų pažeidimus nagrinėjančią komisiją aukštojoje mokykloje, dėl neetiško dėstytojo elgesio atsiskaitymo metu (viešai išsaugomas studento anonimiškumas).

Studentų darbų vertinimas

Akademinis nesąžiningumas Lietuvos aukštosiose mokyklose pasireiškia ne tik studentų veiksmais. Pasitaiko atvejų, kai dėstytojai, vertindami studentų darbus, nesilaiko studijų tvarkos normų, kurios reglamentuoja vertinimo principus ir kriterijus, o remiasi asmenine vertinimo sistema ir individualia nuomone apie studentą, bet ne studento atliktu darbu ar pateiktais atsakymais.

Daugelyje Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų darbų vertinimas nėra reglamentuotas ir visa atsakomybė už šio proceso įgyvendinimą atitenka vertinantiems dėstytojams, o aplinkybės leidžia atsirasti anksčiau minėtoms problemoms.

Todėl studentų savivaldos turėtų dėti pastangas, kad atkreiptų dėmesį į vieną iš labiausiai Lietuvoje nusistovėjusių studijų proceso dalių.

Aukštosios mokyklos turėtų taikyti darbų kodavimo praktiką, kaip minėta anksčiau – tai neleistų dėstytojui šališkai vertinti studentų atsakymų remiantis simpatijomis/antipatijomis ar iš anksto numanant kokio pažymio gali būti „vertas“ studentas.

Administracijos turėtų skirti daugiau dėmesio dėstytojų informavimui ir kvalifikacijos kėlimui, siekiant tinkamai atlikti vertinimą. Užduočių vertinimą reglamentuojantys vidiniai aukštųjų mokyklų dokumentai dažnai tik paviršutiniškai apibrėžia kokiais kriterijais remiantis dėstytojai turėtų vertinti studentų darbus. Todėl didžiausią įtaką galutiniams rezultatams turi dėstytojų asmeninis įsivaizdavimas, kokie turėtų būti studijų dalyko reikalavimai.

Svarbiausia atkreipti dėmesį į naujus kolektyvo narius, kurie dar neturi patirties studentų darbų vertinime ir nėra gerai susipažinę su aukštojoje mokykloje egzistuojančiais vertinimo principais ar susiklosčiusia tradicija.

Geriausia prevencinė priemonė – skirti naujausiems kolektyvo nariams daugiau patirties turinčius kolegas kaip padėjėjus vertinant studentų darbus, taikant dvigubo vertinimo metodą. Kiekvieną studento darbą vertina du dėstytojai ir, jei tarp jų įvertinimų yra nemažas skirtumas, yra kviečiamas trečiasis vertintojas, kurio vertinimas būna lemiamas pirmųjų dviejų atžvilgiu.

Svarbu atsižvelgti ir į dabartines aukštojo mokslo tendencijas Europoje. Viena iš pagrindinių Bolonijos proceso tezių yra ta, kad studentas rašo atsakymus į užduotus klausimus visų pirma ne tam, kad būtų įvertintas, o tam, kad sulauktų grįžtamojo ryšio ir rekomendacijų iš savo dėstytojo/ dėstytojų. Tai vienas iš esminių į studentą orientuoto mokymo taikymo elementų, kuris ugdo studentą net jo dabartinių turimų žinių ir pasiektų rezultatų vertinimo procese. Tenka pripažinti, kad Lietuvoje studentų vertinime labiausiai išreikštas ne grįžtamasis ryšys, o įvertinimas pažymiu.

SAŽININGOS KULTŪROS KŪRIMAS NUO PIRMŪJŲ DIENŲ

Be šiuo metu vykdomų akademinio sąžiningumo veiklų, tam, kad būtų sukurta sąžininga kultūra, ypač daug dėmesio turi būti skiriama pirmo kurso studentams. Viename iš projekto susitikimų metu buvo nustatytos veiklos, kurias vykdo dauguma studentų savivaldų ir į kurias galima įtraukti/integruoti veiklas, susijusias su akademinio sąžiningumu. Susitikimo metu buvo siekiama surasti kuo daugiau skirtingų formų ir būdų, kaip kalbėti apie akademinį sąžiningumą.

Įvadinės paskaitos/adaptacinė savaitė:

Priemonė: administracijos prisistatymo metu skiriamas dėmesys akademinio sąžiningumo puoselėjimui, pristatomi bendrieji principai ir reglamentuojantys dokumentai (pristatoma aukštojo mokslo paskirtis, etikos kodeksas, nuobaudos ir kt.).

Lyderiaujančiuose pasaulio universitetuose dažna praktika leisti akademinio sąžiningumo leidinius/vadovus. Juose galima rasti formaliąsias akademinės etikos taisykles, akademinio rašymo taisykles, akademinį nusisėngimų nagrinėjimo procedūras ir kitokius patarimus ar nuorodas į naudingus šaltinius. Vienas naudingiausių įrankių, pateikiamų studentų akademinio sąžiningumo vadovuose yra testas, leidžiantis pasitikrinti, ar studento elgesys ar rengiamas darbas neprieštaruja akademinėi etikai.

Ištrauka iš projekto „Akademinio nesąžiningumo problema aukštajame moksle: užsienio patirtis sprendimams Lietuvoje“. Autorė – Rūta Bikulčiūtė, projekto vadovas – Arminas Varanauškas.

Pasiruošimas: rugpjūčio mėnesį (kai kuriose aukštosiose mokyklose pavasarį) susitikimuose su aukštųjų mokyklų administracijomis keliamas tikslas, kad pirmo kurso studentai nuo pat pirmų dienų akademinėje

bendruomenėje būtų ugdomi būti sąžiningais.

Priemonė: savivaldos prisistatymo metu taip pat įterpiama informacija apie akademinį sąžiningumą. Rekomenduojama informacija pateikti interaktyviai, kad būtų sudominti naujieji studentai. Jeigu yra minimos atskiros veiklos, paminėti akademinį sąžiningumą kaip vieną iš jų, jeigu pristatinėjami komitetai, parodyti su akademinio sąžiningumu susijusias veiklas.

Priemonė: pirmakursiams dėstantys dėstytojai pirmos paskaitos/seminaro metu pristatinėdami studijų dalyko aprašą skiria laiko ir akademinėi etikai. Svarbu pirmomis rugsėjo savaitėmis pristatyti šią iniciatyvą pirmame kurse dėstantiems dėstytojams.

Grupių kuratorių programa:

Priemonė: apsibrėžti, koks turėtų būti kuratoriaus vaidmuo. Svarbu įtraukti į mokymų programą akademinio sąžiningumo skatinimo temą, būti pasiruošus praktinių veiklų pavyzdžių, ką ir kaip kuratoriai turėtų veikti su savo kuruojamomis grupėmis.

Priemonė: kuratoriaus susitikimas su grupe, vieno iš pirmųjų su grupe susitikimo metu tema turėtų būti skirta akademiniam sąžiningumui. Svarbus yra „Asmeninės patirties perdavimas“. Kuratorius per asmeninį pavyzdį ir patirtį kalba apie akademinį sąžiningumą: asmeninis kuratoriaus pavyzdys, jis nenusirašinėja; papasakoti apie išmestus studentus; pristatyti kaip keičiasi dėstytojų požiūris, jei sužino, kad studentas nusirašinėja; svarbiausia skirti praktinių patarimų, padedančių mokytis ir pan. Kuratorius galėtų remtis jau iš anksto paruoštomis gairėmis prieš pristatant akademinio sąžiningumo kultūrą pirmo kurso studentams.

Priemonė: kuratoriaus susitikimas su grupe, viena iš susitikimo potemių skirta akademiniam sąžiningumui prieš prasidedant atsiskaitymų laikotarpiui (koliokviumų savaitei/sesijai). Svarbus yra „tvarkų išaiškinimas“, kuratoriaus tikslas prista-

tyti egzaminų tvarką, taip pat nuosekliai papasakoti kaip kas vyksta egzamino metu.

Priemonė: kuratoriai prižiūri kuruojamų grupių socialinių tinklų ar kitas grupes, kad grupės viduje nebūtų pasitarimų dėl dėstytojų papirkinėjimo/ nusirašinėjimo.

Seniūnų programa:

Priemonė: pirmo kurso seniūnų mokymai/bendras pirmas studentų savivaldos ir seniūnų susitikimas, kuriame kalbama apie seniūnų funkcijas (teises ir pareigas). Patartina nusimatyti darbotvarkę, nutarti, kada ir kaip pradėti diskusiją dėl akademinio sąžiningumo ir pateikti gaires, kaip seniūnas galėtų skatinti akademinį sąžiningumą ir kodėl tai svarbu.

Priemonė: seniūnų ir studentų savivaldos susitikimai („apvalieji stalai“). Kadangi viena iš priežasčių, kodėl studentai nusirašinėja yra ne itin atsakingas dėstytojų darbas, susitikimai su seniūnais, kuriuos vykdo studentų atstovybė, galėtų būti ne tik informacinio pobūdžio, jų metu galėtų būti nagrinėjamas ir dėstytojų darbas. Taip pat vienas iš klausimų, susijusių su dėstytojų darbu, galėtų būti skirtas akademinio sąžiningumo užtikrinimui. Tokio pobūdžio susitikimai turėtų vykti bent du kartus per metus. „Apvaliųjų stalų“ diskusijos su seniūnais metu tarp visų klausimų, kuriuos studentų atstovybės nori išsiaiškinti, pora jų galėtų būti nukreipti į akademinį sąžiningumą (pvz.: ar dėstytojai supažindino su tvarka? ar pateikia tin-

kamas užduotis? ar ateina pasiruošę paskaitoms? ar leidžia nusirašinėti tarpinių atsiskaitymų metu?). **Į tokio formato susitikimus rekomenduojama įtraukti ir aukštosios mokyklos administracijos atstovus.**

Informavimas:

Priemonė: sesijos metu aktyviai internetinėje erdvėje publikuoti interviu su žymiais žmonėmis, akademinio sąžiningumo filmukus, plakatus ir kitą panašią informaciją.

Be aukščiau paminėtų veiklų, kurios padėtų kurti sąžiningą kultūrą akademinėje aplinkoje tarp pirmakursių, yra tam tikri aspektai, kurių reikėtų nepamiršti vykdant ir kitas aukštosios mokyklos darbuotojų ir studentų atstovybės veiklas (jeigu jos yra vykdomos).

Leidiniai pirmakursiams: rekomenduojama įkelti ištraukas iš vidaus dokumentų, kuriuose kalbama apie akademinį sąžiningumą ar su tuo susijusias nuostatas.

Pirmakursių stovyklos. Per mokymus/susitikimą skirtą pirmakursių stovyklos kuratoriams skirti laiko aptarti šiai problematikai. Jeigu būtų atitinkami pokalbiai su pirmakursiais apie studijas ar studijų procesą, kuratoriai patys turi pasisakyti už akademinį sąžiningumą.

Pirmakursių „Krikštynos“. Linksma forma tarp užduočių ar kliūčių siūloma įtraukti „akademiškai nesąžiningos silkės bučinyš“, „nusirašinėjimo padažą“ ar panašią nuotaikingą užduotį.

Svečių/įžymių žmonių paskaitos. Jeigu vykdomos švietėjiškos/viešos paskaitos ar susitikimai su garsiais žmonėmis, skirti laiko klausimams apie akademinį sąžiningumą.

Informacijos pristatymas studentams. Pristatinėjat aukštosios mokyklos struktūrą, studijas ir jų aplinką, studentų savivaldą ir jos veiklas, paminėti akademinį sąžiningumą kaip vieną iš veiklų ir jo svarbą akademinėi bendruomenei.

REKOMENDACIJOS DĖL STUDENTŲ ATSTOVYBĖS AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJOS ĮDIEGIMO

Kiekviena studentų atstovybė/savivalda turi unikalias savo viduje nusistovėjusias tradicijas bei darbo principus, todėl svarbu apgalvoti ir rasti tinkamiausią būdą, kaip pradėti diskusijas akademinio sąžiningumo tematika atstovybės viduje bei kokiomis priemonėmis ugdyti narių vertybes.

Gairės, skirtos turinčioms centrinės studentų atstovybes ir fakultetų studentų atstovybes:

- Diskusija centrinės savivaldos biure dėl įgyvendinimo eigos;
- Pristatymas bendro susirinkimo su fakultetų studentų atstovybių pirmininkais metu (Parlamento/Tarybos posėdis ar pan.). Šio susitikimo metu pasirašo centrinis biuras (centrinė studentų atstovybė), pristatoma iniciatyvos esmė, tolimesnė veikla, priežiūra ir pan.;
- Vyksta deklaracijos pristatymas kiekvienoje fakulteto studentų atstovybėje (pristatymo metu, jei tai bus viena

Prinstono universitete akcentuojamas akademinės laisvės garantas, kurio politikoje teigiama, kad „Sąžiningumas kiekvieno darbe, žodžiuose, idėjose ir veiksmuose yra tas pats principas, kurį visi bendruomenės nariai privaičiai pripažinti“.

Ištrauka iš projekto „Akademinio nesąžiningumo problema aukštajame moksle: užsienio patirtis sprendimams Lietuvoje“. Autorė – Rūta Bikulčiūtė, projekto vadovas – Arminas Varanauskas.

bendra deklaracija, prezidentas parodo, kad pasirašė, pasirašo fakulteto studentų atstovybės pirmininkas (ir koordinatoriai), kviečiama pasirašyti visus norinčius ir palaikančius idėją; jei kiekviena fakulteto studentų atstovybė turės atskirą deklaraciją – prezidentas pasirašo pristatymo metu su savo komanda, fakulteto studentų atstovybės pirmininkas (ir koordinatoriai).

Gairės, skirtos studentų atstovybėms, neturinčioms atskirų fakultetų studentų atstovybių:

- Diskusija prezidento ir pirmininkų komandos rate dėl įgyvendinimo eigos;
- Pristatymas bendro susirinkimo metu. Šio susirinkimo metu pristatoma esmė, iniciatyvos priežastys, tolimesnė eiga. Deklaraciją pasirašo prezidentas, kitų valdymo organo nariai.
- Deklaracijos pristatymas kiekviename fakultete. Pristatymo metu dalyvauja prezidentas ir komiteto pirmininkas, pasirašo komiteto pirmininkas ir kviečiami pasirašyti visi norintys ir nuoširdžiai palaikantys iniciatyvą.

Svarbūs aspektai, kuriuos būtina apsitarti kiekviename studentų savivaldoje:

- Kas atsakingas už vidinės studentų atstovybės sąžiningumo deklaracijos įgyvendinimą?
- Kas atsakingas už šios tradicijos tęstinumą (t.y. priežiūrą, kad ir kitais metais būtų pasirašinėjama)?
- Kada bus vykdomas kiekvienas diegimo žingsnis?
- Koku būdu pristatoma naujai prisijungusiems nariams?
- Ar ši deklaracija siejama su kitais strateginiais dokumentais (strategija/veiklos planas)? Ar tai reikėtų įtraukti į šiuos dokumentus? Su kokiomis vykdomomis veiklomis tai susiję arba būtų galima susieti?
- Kurioje vietoje bus deklaracija?

Deklaracijos pavyzdį galite rasti leidinio priede Nr. 3.

Priedas Nr. 1 „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“

Tyrimu „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“ buvo siekiama įvertinti akademinio nesąžiningumo paplitimą Lietuvos aukštosiose mokyklose, palyginti, kaip akademinio nesąžiningumo paplitimą mato studentai bei dėstytojai. Taip pat sužinoti, kas, tyrime dalyvavusių studentų bei dėstytojų nuomone, lemia nesąžiningą elgesį bei kokios priemonės jam efektyviausiai užkirstų kelią.

Šį tyrimą Studentų sąjunga atlieka jau antrus metus iš eilės. Šių metų tyrime, be bakalauro nuolatinių studijų studentų, buvo įtraukti antrosios pakopos bei vientisųjų studijų studentai, taip pat studijuojantys išstęstine studijų forma. Buvo atlikta reprezentatyvi dėstytojų apklausa. Tyrimas „Akademinis sąžiningumo indeksas“ buvo iš dalies finansuojamas LR Švietimo ir mokslo ministerijos lėšomis.

Studentų apklausa

Lietuvos studentų sąjunga 2013 m. kovo 30 – balandžio 7 dienomis apklausė 1700 studentų.

Vienkartinė klausimyno nuoroda studentams buvo siunčiama elektroniniu paštu. Elektroninio pašto adresai buvo atsitiktiniu būdu atrinkti iš Lietuvos studento pažymėjimo duomenų bazės. Neužpildžiusiems klausimyno buvo siunčiamas vienas priminimas.

Siekiant užtikrinti pakankamą klausimyną užpildžusių studentų skaičių, buvo įsteigti prizai: DNB banko vienkartinė 300 Lt stipendija bei 10 pakvietimų į „Vichy“ vandens parką.

Dėstytojų apklausa

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Sprinter tyrimai“ pagal Lietuvos studentų sąjungos parengtą klausimyną 2013 metų balandžio 3-26 dienomis apklausė 514 aukštųjų mokyklų dėstytojų. Dėstytojai el. paštu gavo unikalų nuorodą į elektroninę tyrimo anketą, kurią savarankiškai užpildė jiems patogiu metu.

Nesąžiningų veikų paplitimas (%)

Atliekant komandinę užduotį vienas ar keli grupės nariai neatlieka savo darbo dalies (N=1402)

Papildomų priemonių („šperų“, konspektų ir pan.) naudojimas egzaminų metu, kai jomis naudotis nėra leidžiama (N=1416)

Nesavarankiškas individualios užduoties atlikimas (N=1304)

Nusirašinėjimas ir kitokia forma iš kito studento atsiskaitymo metu gaunama informacija (N=1417)

Kitų asmenų darbo/ jo ištraukos panaudojimas savo darbe nenurodant tikrojo autoriaus (N=1213)

Užduočių ir/ar atsakymų gavimas prieš atsiskaitymą raštu (užduotys sužinomos iš egzaminą jau laikusių studentų ar kitokiais būdais) (N=1388)

Dėstytojo vertinimas priklauso ne tik nuo studento žinių, bet ir asmeninių simpatijų/antipatijų (N=1340)

Rašto ar kito darbo pirkimas ir pateikimas įvertinimui kaip savo (N=1202)

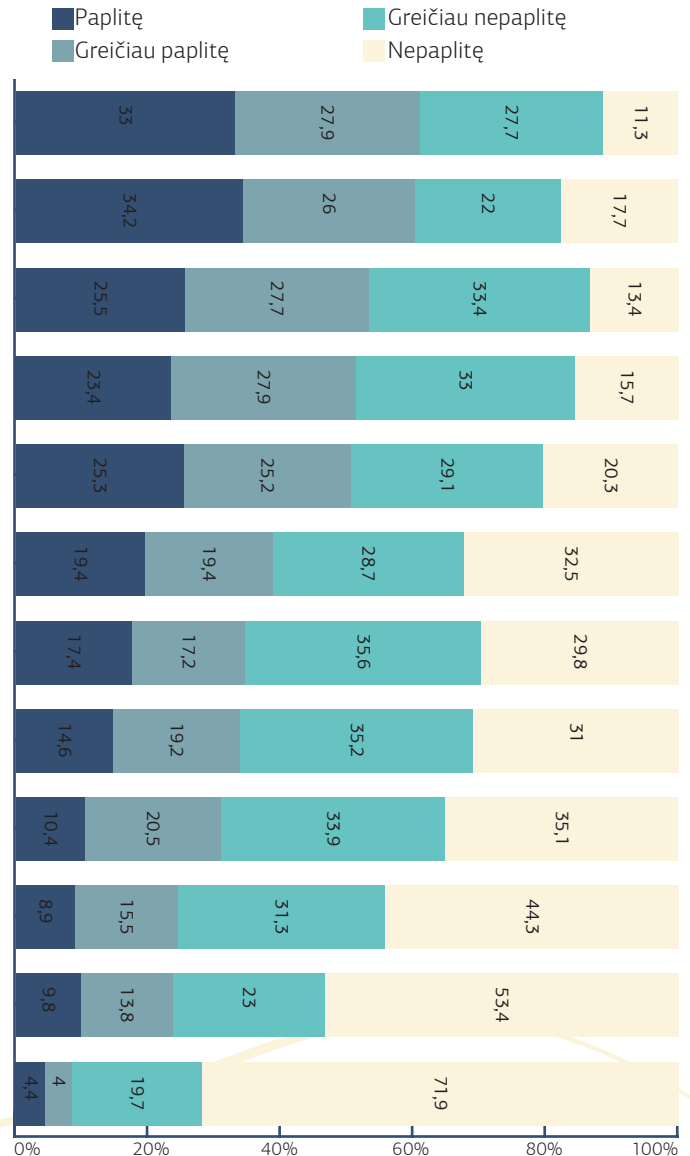
Tyrimo duomenų išgalvojimas (neatliekamas, ar nepilnai atliekamas laboratorinis darbas, apklausa ar kitas tyrimas, o duomenys išgalvojami) (N=1137)

Citatų iškraipymas ar sukūrimas siekiant pagrįsti savo idėją (N=1170)

Dalis studentų – sportininkai, studentų savivaldos atstovai, ar kiti žinomi žmonės - vertinami geresniais pažymiais dėl jų poststudijinės veiklos (N=1110)

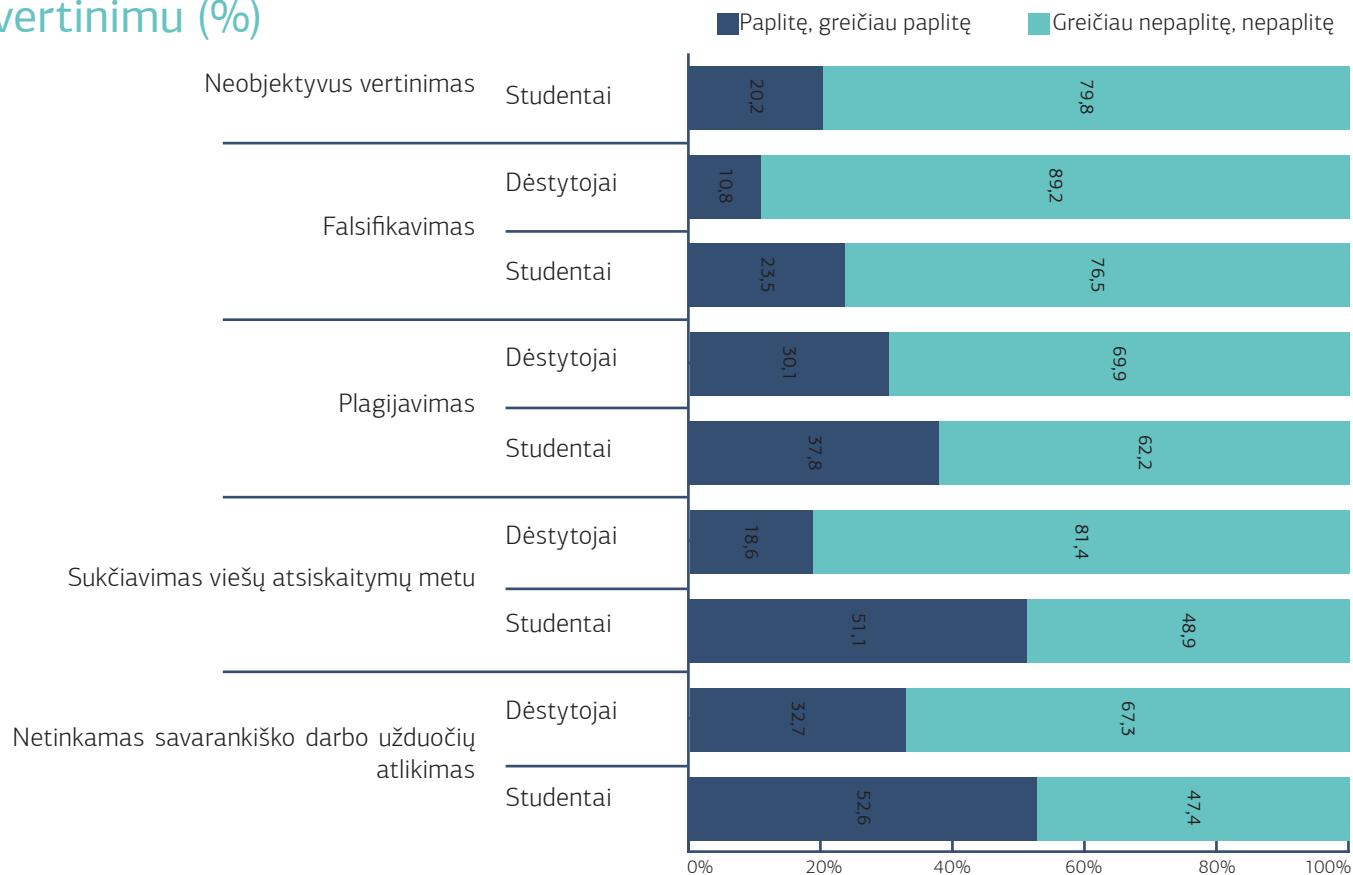
Dėstytojų papirkinėjimas pinigais ar dovanomis siekiant geresnio įvertinimo (N=1209)

Kiek plačiau, Jūsų vertinimu, fakultete, kuriame studijuojate paplitę žemiau įvardinti reiškiniai?

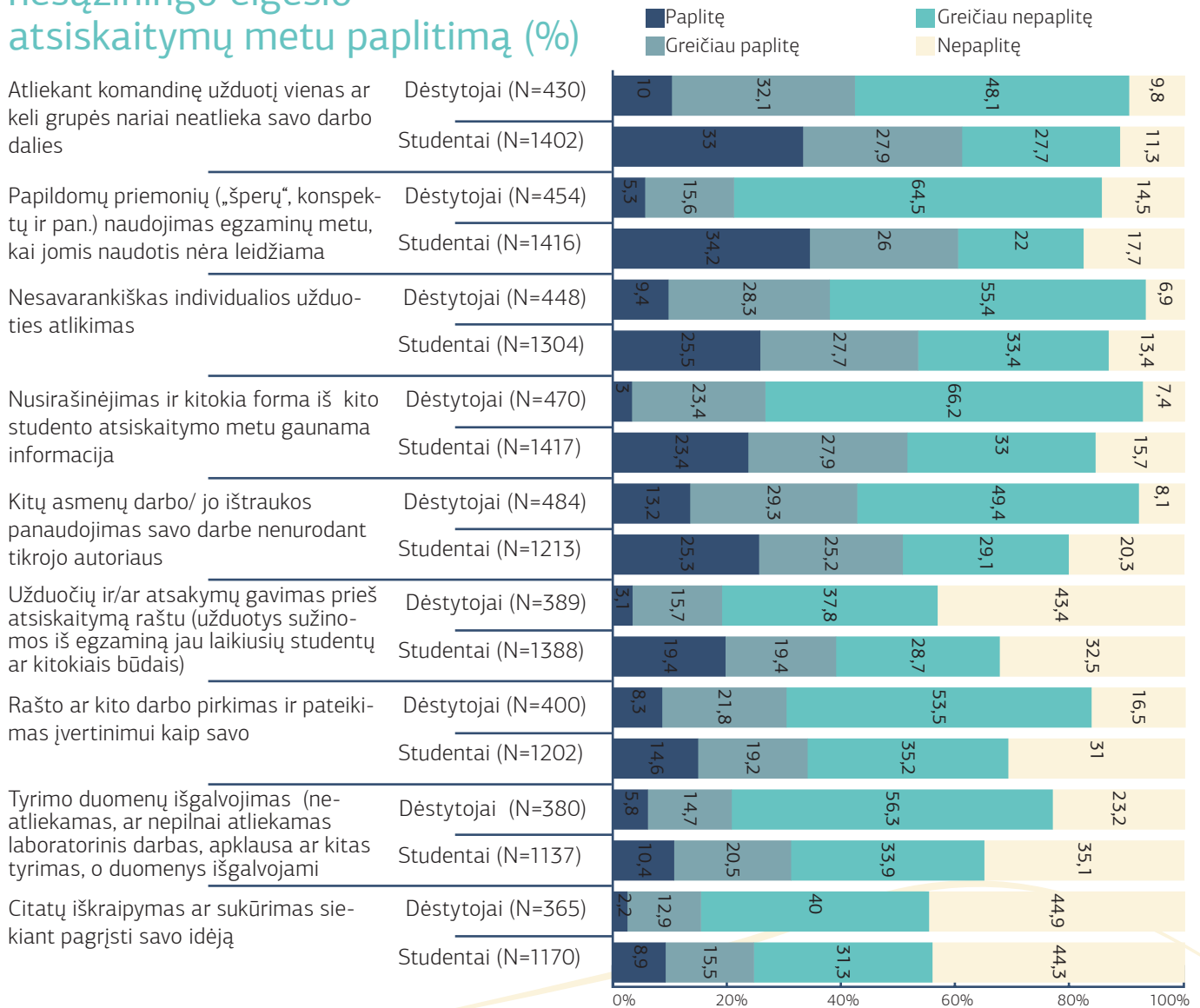
Paplitimas pagal nesąžiningumo formas studentų bei dėstytojų vertinimu (%)

Kiek plačiai, Jūsų vertinimu, fakultete, kuriame studijuojate paplitę žemiau įvardinti reiškiniai?

Bakalauro, magistro bei vientisųjų studijų studentų vertinimu labiausiai paplitęs netinkamas savarankiško darbo užduočių atlikimas: trys iš penkių studentų mano, kad jų fakultete paplitęs arba labai paplitęs komandinių užduočių atlikimas, kai dalis komandos narių neatlieka savo darbo dalies. Daugiau nei pusė paplitusių arba labai paplitusių reiškinių įvardija nesavarankišką individualių užduočių atlikimą. Nedaug nuo netinkamo savarankiško darbo užduočių atlikimo „atsilieka“ sukčiavimas viešų atsiskaitymų metu. Šeši iš dešimties apklaustų studentų mano, kad jų fakultete paplitęs arba labai paplitęs „paruoštųjų“ naudojimas atsiskaitymų metu, pusė mano, kad jų bendramoksliai nusirašinėja. Trečdalis studentų įsitikinę, kad jų fakultetuose paplitęs rašto darbų pirkimas ir net pusė mano, kad bendramoksliai studentai dažnai plagijuoja dalį teksto.

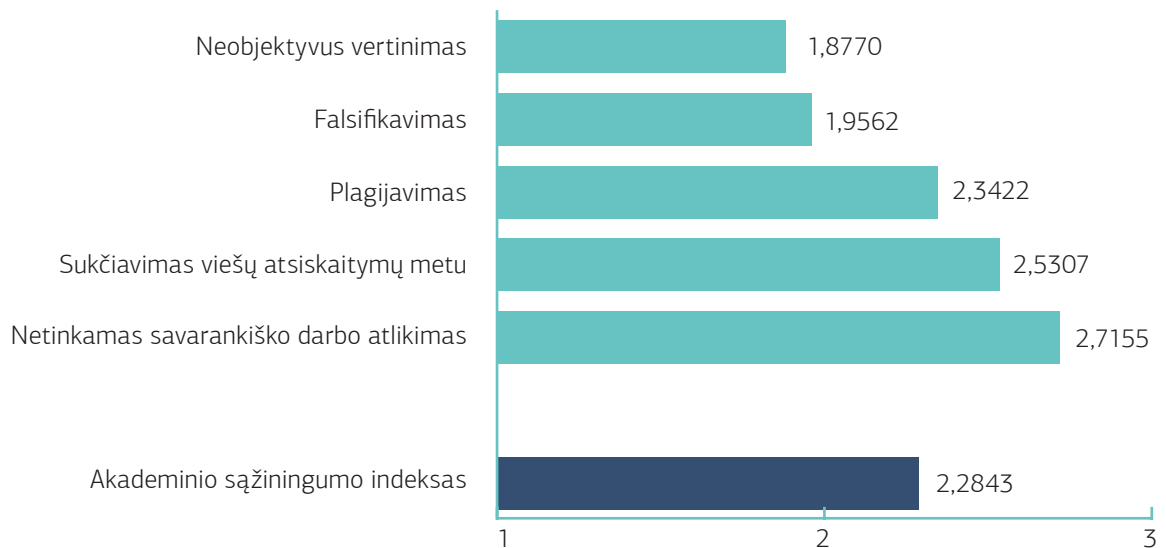
Studentų ir dėstytojų požiūris į nesąžiningo elgesio atsiskaitymų metu paplitimą (%)

Studentai įsitikinę, kad nesąžiningumo apraiškos yra labiau paplitusios, lyginant su dėstytojų vertinimu. Tik 5% dėstytojų paruoštųjų naudojimą atsiskaitymo metu įvardija labai paplitusiu reiškiniu, kai taip manančių studentų yra net septynis kartus daugiau (34 %). Kad labai paplitęs nusirašinėjimas, mano vos 3% dėstytojų ir aštuonis kartus daugiau studentų – 23%.

Labai skiriasi studentų bei dėstytojų nuomonės, ar dažnai atsiskaitymo užduotys sužinomos iš anksto (iš egzaminą jau laikiusių studentų ar kitokiais būdais). Kad tai paplitę, mano 19% studentų, tiek pat mano, kad tai greičiau paplitę. O tarp dėstytojų manančių, kad atsiskaitymo užduočių sužinojimas dar prieš atsiskaitymą yra labai paplitęs buvo vos 3%, kad greičiau paplitęs – 16%.

Akademinio sąžiningumo indeksas

1 - Visai nepaplitęs elgesys, 4 – labai paplitęs elgesys

Indekso skaičiavimas

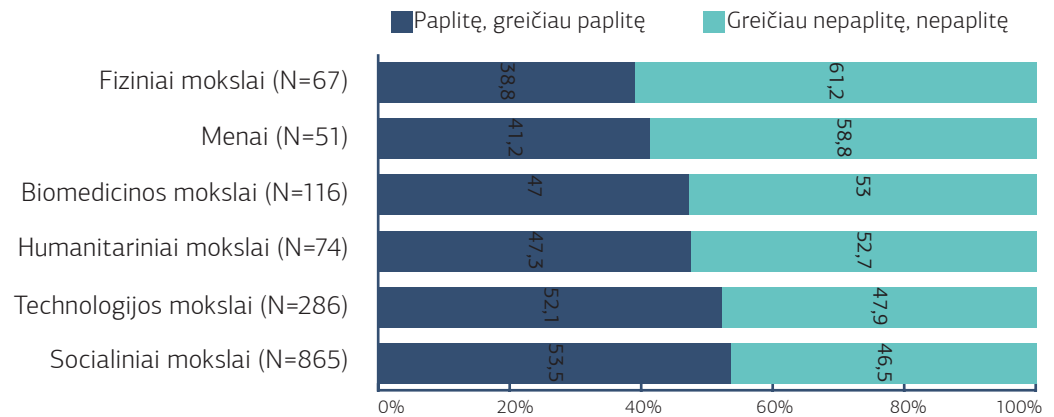
Elgesio formos paplitimo vidurkis $x_{vid.1} = 1/n \sum_{j=1}^n x_j$

Nesąžiningų veikų grupių vidurkiai buvo apskaičiuojami pagal jas sudarančių elgesio formų vidurkius

$$y_1 = (x_{vid.n} + \dots + x_{vid.m}) / (m - n + 1)$$

Lietuvos aukštųjų mokyklų akademinio sąžiningumo indeksas: $I = 1/5 \sum_{j=1}^5 y_j$

Sukčiavimo viešų atsiskaitymų metu pasiskirstymas pagal studijų sritis

Skirtingų sričių studentams būdingos skirtingos nesąžiningumo formos, o nesąžiningumas viešų atsiskaitymų metu (nusirašinėjimas, paruoštųjų naudojimas, užduočių gavimas dar prieš atsiskaitymą) yra bendriausias visiems.

Plagijavimo bei nesąžiningo savarankiško darbo atlikimo atvejai labiausiai paplitę technologijos moksluose, bendrai technologijos mokslai pagal sukčiavimą net nežymiai lenkia socialinius mokslus.

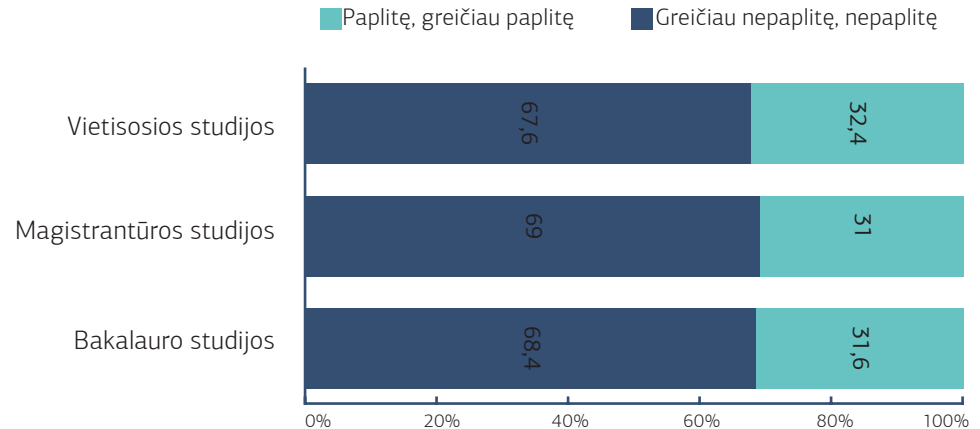
Fizinių mokslų atstovai daugeliu atveju sąžiningiausi, tik vertinant netinkamą savarankiško darbo užduočių atlikimą patenka į viduriuką.

Menų studentai nepasitiki dėstytojų vertinimo objektyvumu, galbūt dėl vertinimo subjektyvumo, kurio menuose sudėtingiau išvengti.

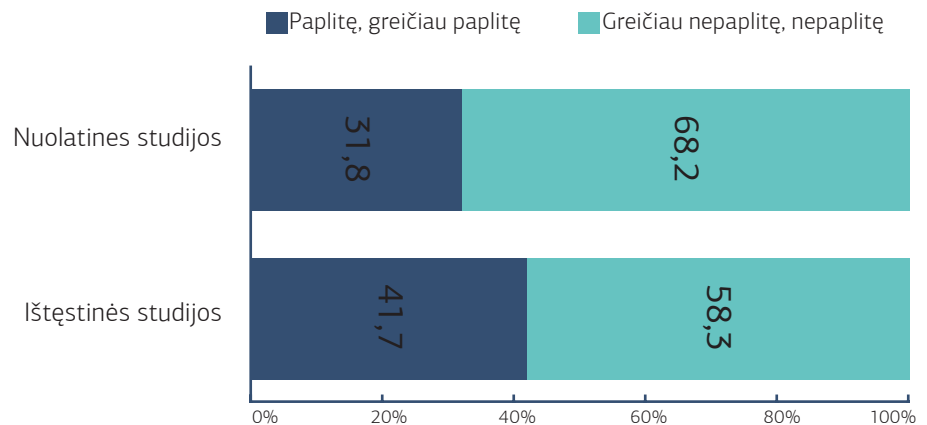
Akademinio nesąžiningumo paplitimo mastai pagal AM tipą, studijų pakopą bei formą:

- Kolegijų studentai mano, kad akademinis nesąžiningumas jų aukštosiose mokyklose yra paplitęs labiau nei universitetų studentai.
- Tarp pirmos, antros pakopų bei vientisųjų studijų pakopų universitetuose studijuojančių studentų ryškių akademinio nesąžiningumo skirtumų nėra.
- Tarp iššestinių studijų studentų labiau paplitęs rašto darbų plagijavimas, duomenų iškraipymas, daugiau studentų mano, kad paplitęs dėstytojų papirkinėjimas. Nuolatinė studijų studentai dažniau dar prieš egzaminą sužino atsiskaitymo užduotis.

Akademinio nesąžiningumo paplitimas tarp pirmos, antros pakopų bei vientisųjų studijų universitetinių mokyklų studentų: skirtumų nėra

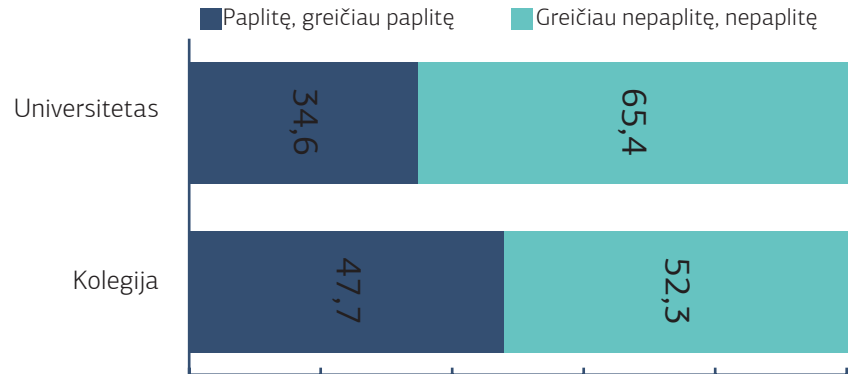

Akademinio nesąžiningumo paplitimas tarp nuolatinųjų bei iššęstinių studijų studentų

Akademinio sąžiningumo paplitimo vertinimo skirtumai tarp universitetų bei kolegijų studentų

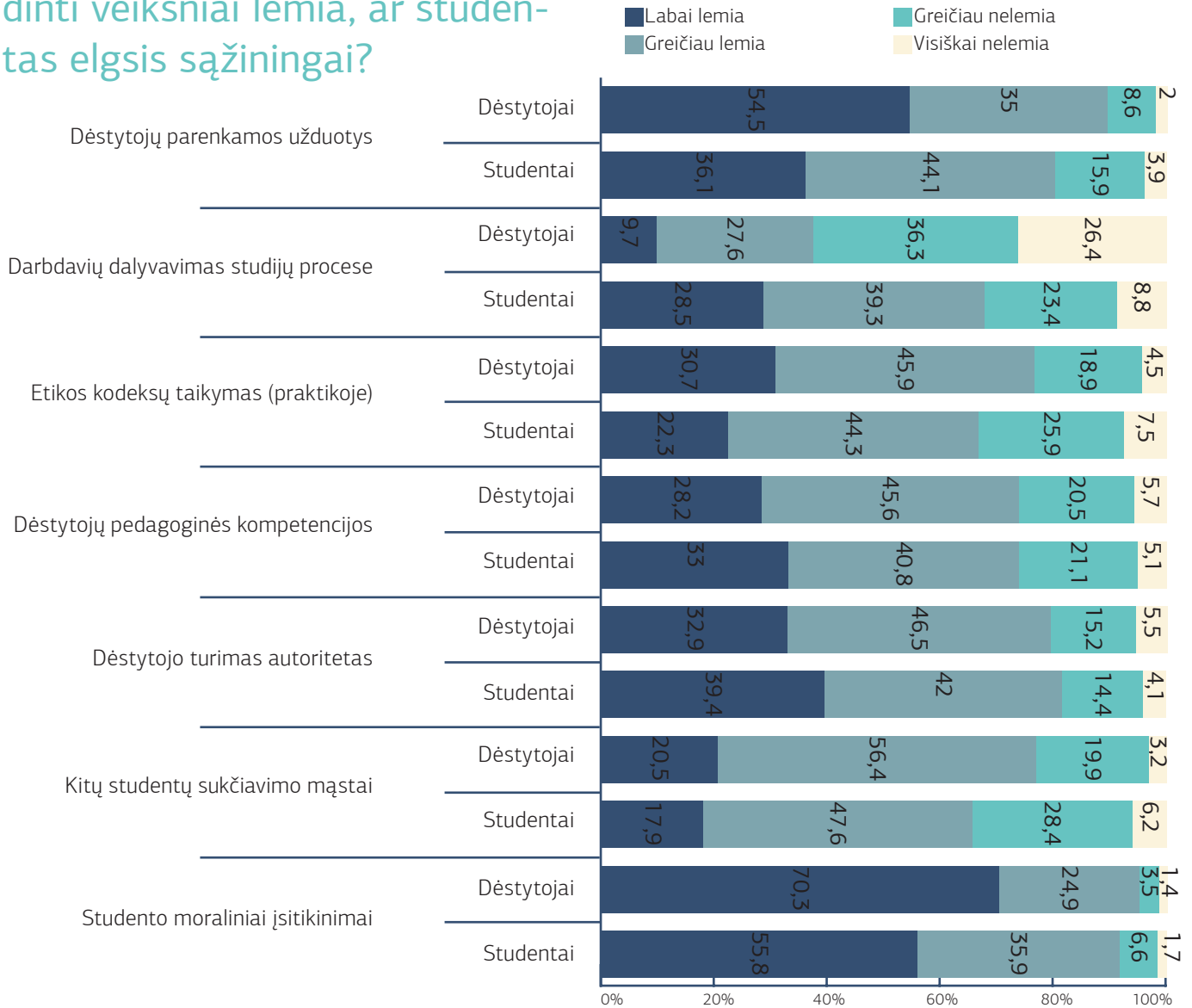
Nesąžiningo elgesio skirtumai tarp kolegijų ir universitetinių mokyklų bakalauro studentų (N=1216)

Net devynios iš dvylikos nesąžiningo elgesio formų labiau paplitusiomis įvardijamos kolegijų studentų. Žemiau pateiktos elgesio formos, kurių paplitimo vertinimas tarp universitetų bei kolegijų studentų skiriasi nežymiai:

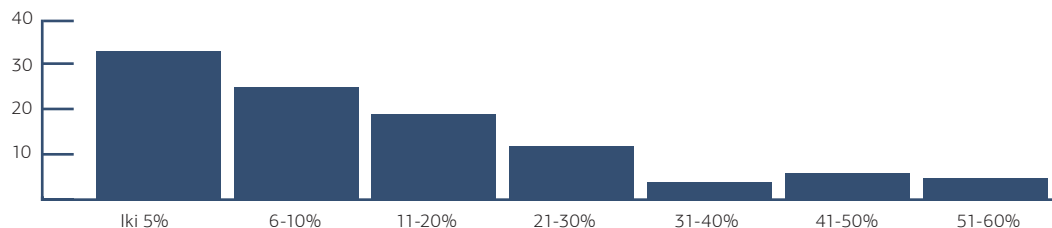
- Citatų iškraipymas ar sukūrimas siekiant pagrįsti savo idėją (χ^2 , $p=0,155$)
- Tyrimo duomenų išgalvojimas (neatliekamas ar nepilnai atliekamas laboratorinis darbas, apklausa ar kitas tyrimas, o duomenys išgalvojami (χ^2 , $p=0,143$))
- Užduočių ir/ar atsakymų gavimas prieš atsiskaitymą raštu (užduotys sužinomos iš egzaminą jau laikusių studentų ar kitokiais būdais (χ^2 , $p=0,890$))

Ar, Jūsų nuomone, žemiau išvardinti veiksniai lemia, ar studentas elgsis sąžiningai?

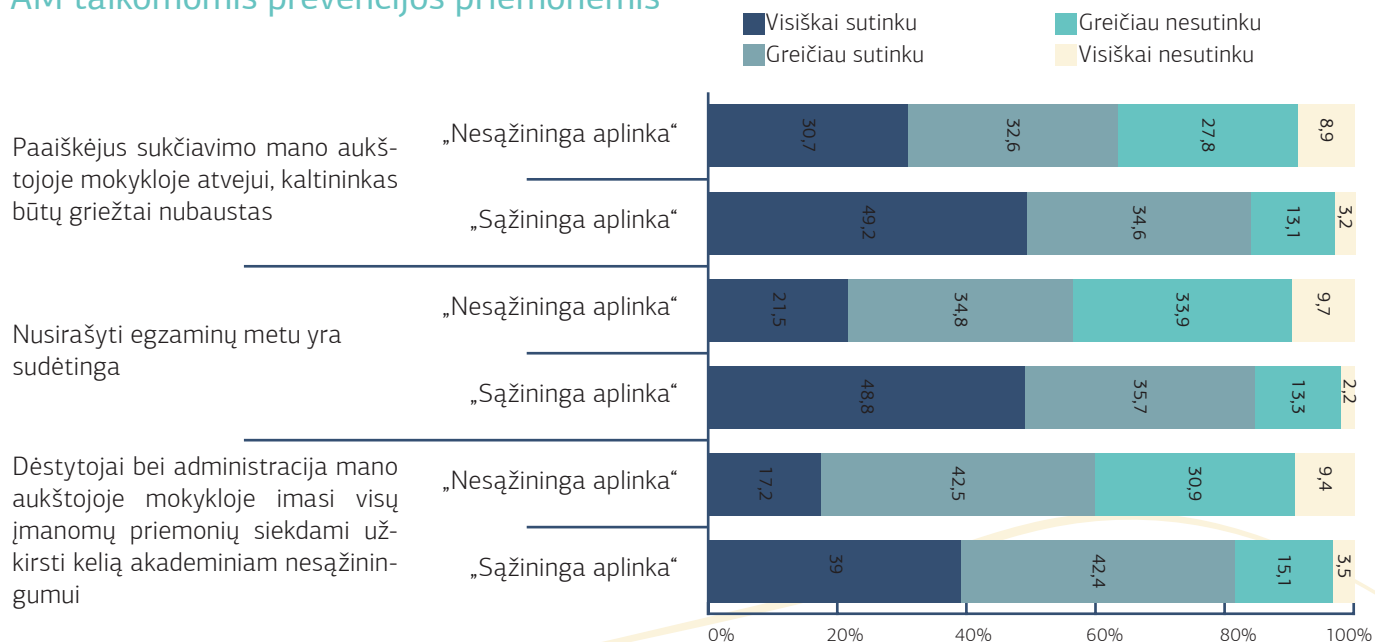

Sukčiavimas atsiskaitymų metu (%)

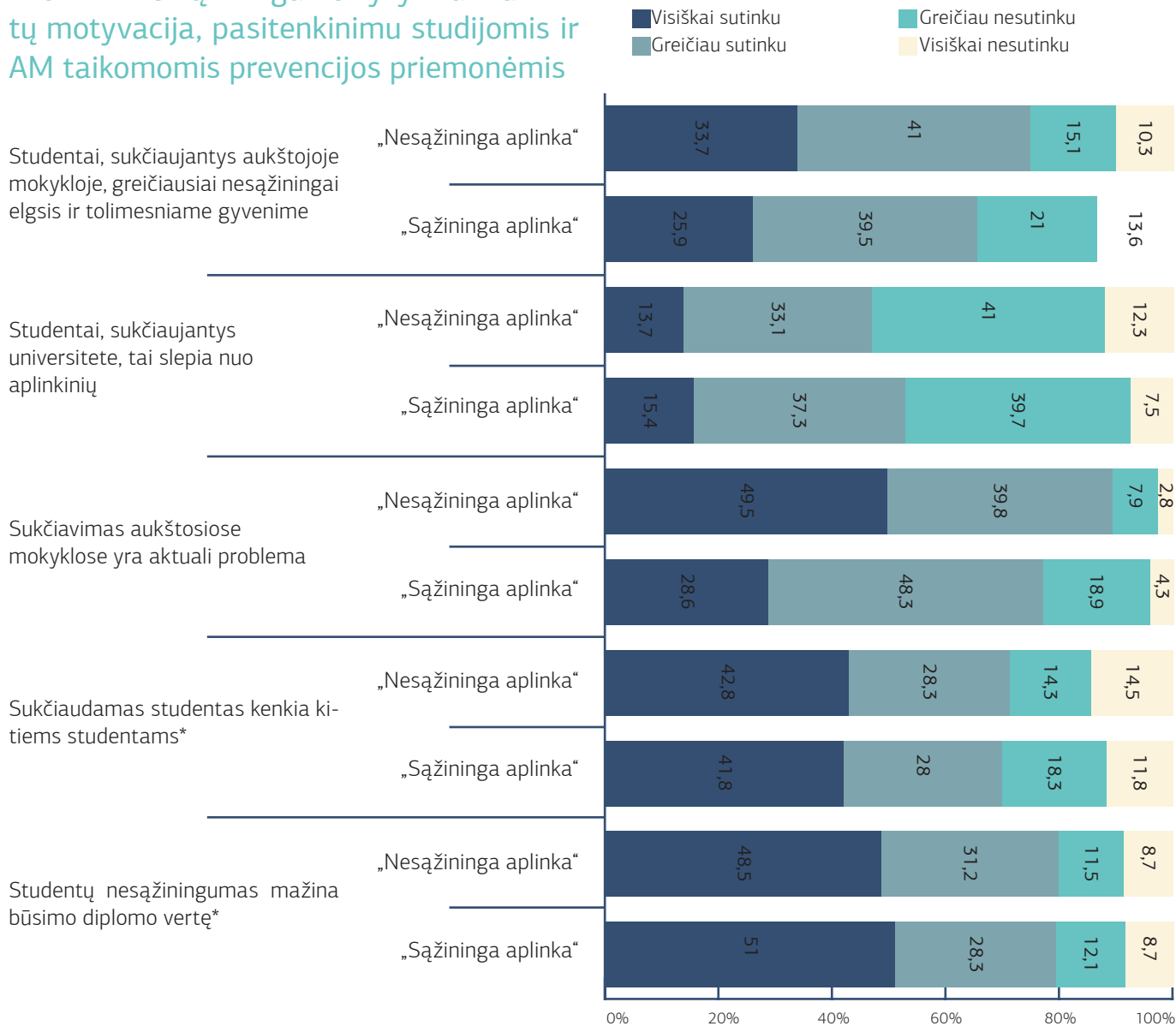
Vertinant iš Jūsų patirties, kokia dalis studentų (procentais) sukčiauja atsiskaitymų metu?

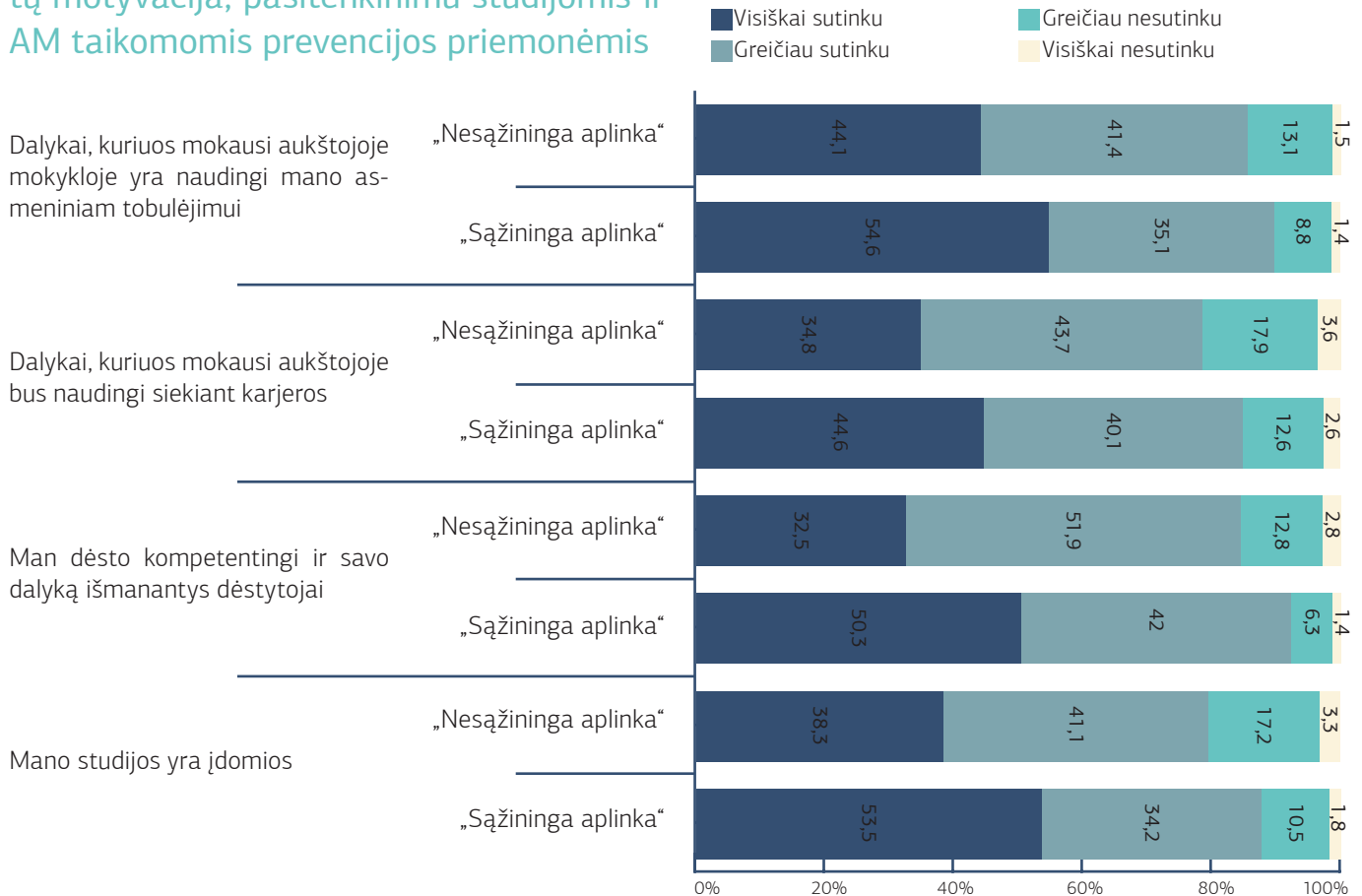
Akademinio sąžiningumo ryšys su studentų motyvacija, pasitenkinimu studijomis ir AM taikomomis prevencijos priemonėmis

Akademinio sąžiningumo ryšys su studentų motyvacija, pasitenkinimu studijomis ir AM taikomomis prevencijos priemonėmis

Akademinio sąžiningumo ryšys su studentų motyvacija, pasitenkinimu studijomis ir AM taikomomis prevencijos priemonėmis

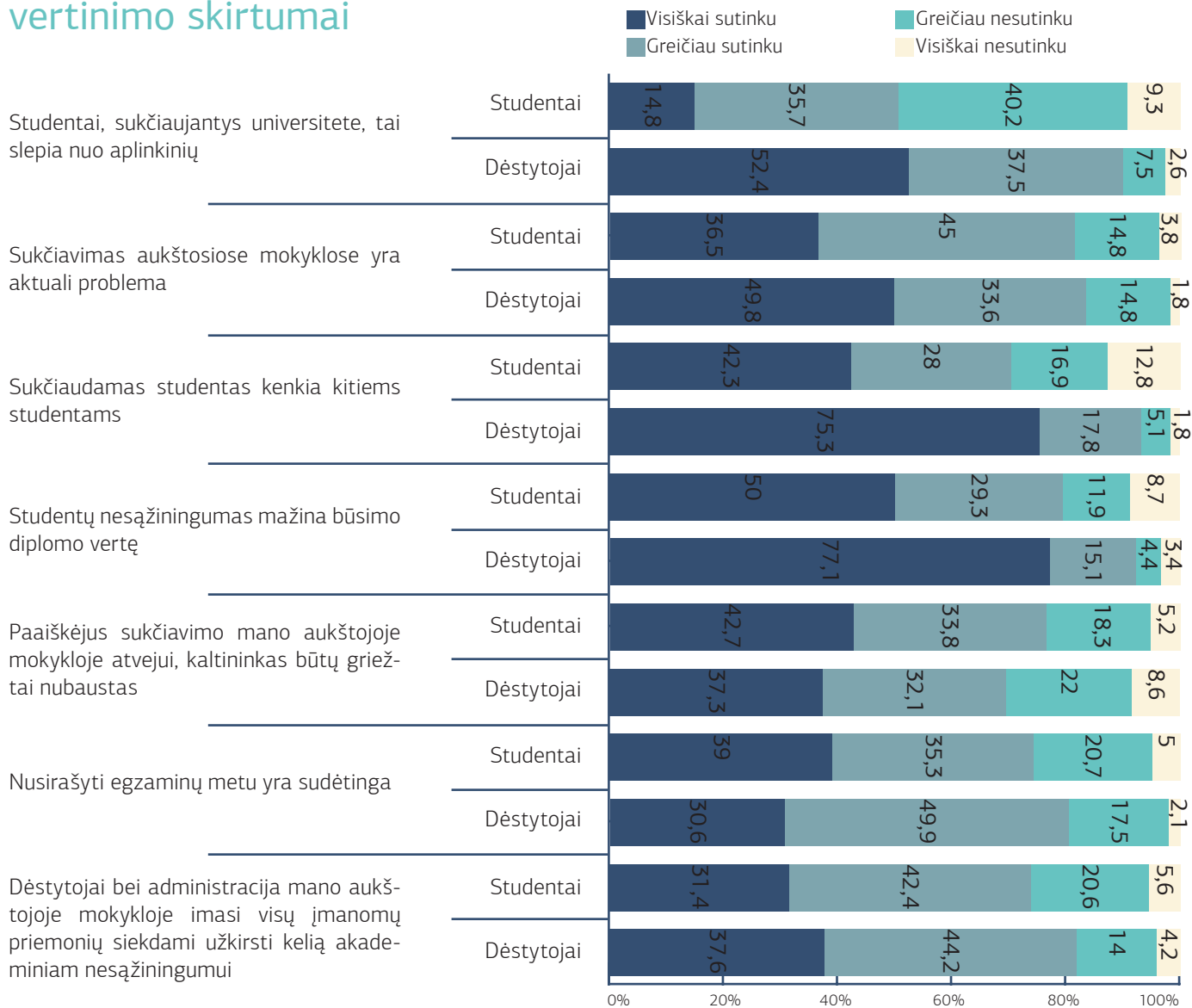

Pagal akademinio nesąžiningumo paplitimo vertinimą skėlus studentus į dvi dalis, galima pastebėti, kad :

- „Sąžiningos aplinkos“ studentai geriau vertina AM sudaromas kliūtis, užkertančias kelią akademiniam nesąžiningumui
- „Sąžiningos aplinkos“ studentai yra labiau patenkinti savo studijomis

Studentai buvo suskirstyti į dvi dalis pagal tai, kaip jie vertina akademinį sąžiningumą savo aukštojoje mokykloje: tie, kurių nuomone akademinis nesąžiningumas „nepaplitęs, ar labiau nepaplitęs“ buvo įvardinti kaip „sąžininga aplinka“, o tie, kurie mano, kad jų fakultete akademinis nesąžiningumas „paplitęs, ar greičiau paplitęs“ – kaip „nesąžininga aplinka“.

Studentų bei dėstytojų vertinimo skirtumai

Tiek studentai, tiek dėstytojai panašiai sutinka su tuo, kad akademinis nesąžiningumas yra aktuali problema. Taip manančių yra per 80%. Taigi, nors skirtingai vertindami akademinio nesąžiningumo paplitimą, studentai bei dėstytojai vienodai mato jo keliamą grėsmę ir vieningai sutinka, kad tai yra problema. Taip pat panašiai studentai bei dėstytojai vertina savo aukštosios mokyklos dėstytojų bei administracijos pastangas kovoti su akademinio nesąžiningumu, ir šias pastangas vertina labai teigiamai. Kiek netikėta tai, kad dėstytojų ir studentų nuomonės ganėtinai sutampa ties tuo, kad nusirašyti atsiskaitymo metu yra sudėtinga. Kad tai padaryti yra labai sudėtinga, mano net daugiau dėstytojų nei studentų. Taigi, abi pusės mano, kad nusirašyti sudėtinga, skirtumas tik tas, kad dėstytojai mano, kad studentai nenusirašo, o studentai teigia, kad nusirašinėjimas yra paplitęs.

Dėstytojai, lyginant su studentais, yra labiau įsitikinę, kad nesąžiningumas mažina diplomo vertę bei kad sukčiaudamas studentas kenkia kitiems.

Išvados

Daugiausiai studentų iš nesąžiningo elgesio formų labiausiai paplitusiu įvardija nesąžiningumą atliekant savarankiško darbo užduotis bei nesąžiningą elgesį viešų atsiskaitymų metu.

Dėstytojai akademinio sąžiningumo paplitimą vertina labiau optimistiškai – jie įvardija mažiau nesąžiningo elgesio, nei studentai. Ypač didelis atotrūkis tarp studentų bei dėstytojų pastebimas žvelgiant į nesąžiningumo atsiskaitymų metu paplitimo vertinimus.

Kolegijų studentai mano, kad jų aukštosiose mokyklose nesąžiningumas yra paplitęs gerokai labiau, lyginant su universitetų studentais. Universitetų studentai, nepaisant jų studijų pakopos, nesąžiningumo paplitimą vertina labai panašiai. Iš tęstinių studijų studentai sukčiauja kiek labiau nei nuolatinųjų studijų studentai, tačiau tai skiriasi priklausomai nuo nesąžiningumo formos.

Studentai, studijuojantys aukštosiose mokyklose, kuriose mažiau paplitęs akademinis nesąžiningumas, yra labiau patenkinti savo studijomis, yra įsitikinę, kad administracija bei dėstytojai imasi visų įmanomų priemonių siekdami užkirsti kelią akademiniam nesąžiningumui.

Tiek studentai, tiek dėstytojai mano, kad labiausiai tai, ar studentas elgsis sąžiningai lemia studento moraliniai įsitikinimai, dėstytojo parenkamos užduotys bei turimas autoritetas. Studentai ir dėstytojai minėtų priemonių efektyvumą vertina panašiai.

Labiausiai akademinis nesąžiningumas paplitęs socialiniuose bei technikos moksluose. Mažiausiai – fizikos moksluose.

Priedas Nr. 2

Egzamino lapo / deklaracijos pavyzdys

Aš pasižadu per šį atsiskaitymą elgtis sąžiningai ir, jei dėstytojas nenurodė kitaip, nesinaudoti jokiais papildomomis priemonėmis (knygomis, užrašais, kt.), mobiliuoju telefonu bei kitomis ryšio priemonėmis ir nenusirašinėti. Žinau, kad už aukštosios mokyklos akademinų nuostatų pažeidimus bus taikomos aukštosios mokyklos numatytos sankcijos.

Studento vardas, pavardė, parašas

Priedas Nr. 3

Deklaracijos pavyzdys

(studentų atstovybės/savivaldos pavadinimas) AKADEMINIO SĄŽININGUMO
DEKLARACIJA

(data)

Įvertindamas(-a), tai kad akademinis nesąžiningumas:

- pažeidžia aukštosios mokyklos dokumentus, reglamentuojančius studijų procesą, sąžiningos konkurencijos principą ir prieštarauja (aukštosios mokyklos pavadinimas) tikslams ir vertybėms;
- diskredituoja aukštąjį mokslą ir turi tiesioginę neigiamą įtaką mūsų aukštosios mokyklos atstovaujamų studentų studijų kokybei;
- skatina visuomenės ydų, tokių kaip korupcija toleravimą bei klestėjimą, ir lieka elgesio norma baigus aukštąją mokyklą.

Ir suprasdamas (-a), kad:

- studentų savivalda turi imtis iniciatyvos ir priimti atsakomybę už šios problemos sprendimą;
- studentų savivaldos ir mano, kaip jos nario(-ės), apsisprendimas besąlygiškai laikytis akademinio sąžiningumo principų ir taisyklių yra būtinas savivaldai siekiant sumažinti šios problemos paplitimą ir tikslingai atstovauti studentams.

Pasirašydamas(-a) šią deklaraciją įsipareigoju:

- atsakingai žvelgti į savo, kaip studento(-ės) pareigas ir sąžiningai jas vykdyti;
- būdamas studentų atstovybės, kuri grindžia savo veiklą apibrėžtomis vertybėmis, tarp jų ir sąžiningumo, nariu turiu rodyti pavyzdį kitiems akademinės bendruomenės nariams ir netoleruoti akademinio nesąžiningumo atvejų bei vykdysiu savo pareigą tokius atvejus atskleisti;
- aktyviais veiksmais prisidėsiu prie sąžiningos aplinkos (aukštosios mokyklos pavadinimas) kūrimo ir puoselėjimo.

(Pavadinimas) prezidentas
Vardas Pavardė
Parašas

Narys / pirmininkas / savanoris
Vardas Pavardė
Parašas

Lietuvos Studentų sąjunga, džiaugiasi kartu su LR Švietimo ir mokslo ministerija galėdama atlikti ne tik akademinio sąžiningumo tyrimus, tačiau ir sukurti rekomendacijas siekiant suprasti, kas yra akademinis sąžiningumas ir kokios jo formos pasitaiko bei kaip su jomis kovoti. Pateikiame šį ledinį kaip rekomendaciją aukštosioms mokykloms ir studentų savivaldoms, siekdami dar efektyvesnės kovos su akademinio nesąžiningumu.

Lietuvos studentų sąjunga kartu su savo narėmis aktyviai siekia pažaboti akademinį nesąžiningumą, tačiau vien studentų pastangomis to padaryti nepavyks. Mes nuolatosisiduriame su akademinio nesąžiningumu ir aukštųjų mokyklų dėstytojų tarpe, tad ši problema ganėtinai giliai įleidusi savo šaknis. O jos sprendimui reikalingos visos akademinės bendruomenės pastangos.

Šiame leidinyje pateikiame rekomendacijas, kaip kovoti su atskiromis akademinio sąžiningumo formomis, siekiant, kad studijų procesas aukštosiose mokyklose taptu tokiu, koku kokį reglamentuoja Mokslo ir studijų įstatymas bei akademinės etikos normos. Studijų procesas turi būti individualus, kompetencijomis ir žiniomis grįstas kelias studijų laikotarpyje.

Socialinės problemos nesisprendžia greitai, tačiau tik visi drauge galime siekti, jog Lietuvos aukštasis mokslas lygiuotųsi į geriausias aukštojo mokslo sistemas, ne tik pastatais ir ištekliais skirtais studijoms, tačiau ir pačiu studijų procesu.

Lietuvos studentų sąjungos prezidentas
Paulius Baltokas

Leidinį parengė: Birutė Noreikaitė, Andrius Zalitis, Monika Simaškaitė
Tyrimą „Akademinių sąžiningumo indeksas 2013“ įgyvendino: Martynas Kriaučiūnas
Leidinį redagavo: Liucija Sabulytė
Maketavo: Justinas Gužas
Nuotraukų autoriai: Gintarė Urbonaitė, Ignas Gaižauskas, Agnė Grigaliūnaitė, Gilles Verschoore ir kiti.
Tiražas 150 egz.
©Lietuvos studentų sąjunga, 2014

Išleido: Lietuvos studentų sąjunga
A.Vivulskio g. 36, 2a., LT-03114 Vilnius
Telefonas: 8 (5) 2685330
Faksas: 8 (5) 2611797
El. Paštas: info@lss.lt
www.lss.lt